

Inhoudsopgave

1	Inleiding	
1.1	Probleemstelling	12
1.2	Afbakening van het onderwerp van studie	13
1.3	Doelstelling	14
1.4	Algemene vraagstelling	15
1.5	Leeswijzer voor het proefschrift	15
2	Literatuuronderzoek	
2.1	Inleiding	18
2.2	Verantwoording literatuuronderzoek	18
2.3	Plaats van neonaticide in de wetenschappelijke literatuur	23
2.4	Neonaticide in het strafrecht	24
2.5	Neonaticide in historisch perspectief	25
2.5.1	Inleiding	25
2.5.2	Prehistorie en oudheid	26
2.5.3	Middeleeuwen	28
2.5.4	Renaissance	30
2.5.5	Neonaticide in Nederland in de achttiende en negentiende eeuw	33
2.5.6	Moderne tijd	39
2.6	Neonaticide in de hedendaagse westerse samenleving vanuit psychiatrische en psychologische optiek	43
2.6.1	Inleiding	43
2.6.2	Incidentie	45
2.6.3	Kenmerken van de slachtoffers van neonaticide	46
2.6.4	Kenmerken van de neonaticideplegers	47
2.6.4.1	Demografische kenmerken	47
2.6.4.2	Kenmerken van de psychische gezondheid van moeders die neonaticide plegen	52
2.6.4.3	Subgroepen van moeders die hun pasgeborene om het leven brengen	54
2.6.5	Karakteristieken van neonaticide	56
2.6.5.1	Conceptie	56
2.6.5.2	Perceptie van de zwangerschap	56
2.6.5.3	Interpersoonlijke dynamiek van de zwangerschap	62
2.6.5.4	Kenmerken van de geboorte en van de doding van de pasgeborene	65
2.6.5.5	Gebeurtenissen post mortem	68
2.6.6	Neonaticide in de moderne tijd vanuit verschillende theoretische optiek	69
2.6.7	Risicofactoren en preventie	74
2.6.7.1	Risicofactoren ter signalering van een potentiële neonaticidepleger	74

2.6.7.2	Risicofactoren ter inschatting van de kans op herhaling	74
2.6.7.3	Preventiemogelijkheden	75
2.7	Conclusie vanuit het literatuuronderzoek	78
3	Methode van onderzoek	
3.1	Inleiding	84
3.2	Implicaties vanuit het literatuuronderzoek voor de opzet van het empirisch onderzoek	84
3.3	Definitieve vraagstelling	85
3.4	Onderzoeksoepzet: een dossierstudie	86
3.5	Verantwoording gegevensverzameling ter samenstelling van de onderzoeksgroep	88
3.5.1	Gegevens verkregen vanuit het Nederlands Forensisch Instituut	88
3.5.2	Gegevens verkregen vanuit het Parket-Generaal, het NIFP en de databank gerechtelijke uitspraken	89
3.5.3	Verschillen in opbrengsten van de diverse registratiesystemen	90
3.5.4	Totaal aantal verdachten en samenstelling onderzoeksgroep	90
3.5.5	Representativiteit van de onderzoeksgroep	92
3.6	Vertaalslag van de onderzoeksvragen naar meetbare variabelen	92
3.7	Betrouwbaarheid van de gebruikte scoringsmethodes	119
3.8	Statistische analyses	119
4	Resultaten	
4.1	Inleiding	122
4.2	Nadere beschrijving van de onderzoeksgroep	123
4.3	Beschrijving van de resultaten	124
4.3.1	Inzicht in de aard en omvang van neonaticide in Nederland	124
4.3.2	Inzicht in de persoon van vrouwen die ervan verdacht worden neonaticide te hebben gepleegd	128
4.3.3	Inzicht in de belevingen en handelwijzen van de verdachten ten tijde van de vier bedrijven van de tragedie neonaticide	141
4.3.4	Inzicht in de strafrechtelijke behandeling van neonaticidezaken	154
4.4	Accidentele gegevens	158
4.4.1	Naar aanleiding van het bestuderen van de pro Justitia rapportages	158
4.4.2	Naar aanleiding van het bestuderen van de gerechtelijke uitspraken en gegevens omtrent de gebruikte tenlastelegging	159

5	Discussie	
5.1	Inleiding	164
5.2	Doelstelling	164
5.3	Evaluatie van de onderzoeksopzet	164
5.3.1	Samenstelling van de onderzoeksgroep	165
5.3.2	Gebruikte onderzoeksgegevens	166
5.3.3	Onderzochte variabelen	168
5.3.4	Toegepaste statistische analyses	168
5.4	Beantwoording van de onderzoeksvragen	169
5.5	Een psychologische visie op neonaticide	183
6	Conclusie	
6.1	Inleiding	190
6.2	Opzet van het onderzoek	190
6.3	Samenvatting van de bevindingen van het onderzoek	191
6.4	Aandachtspunten voor de praktijk	193
6.5	Aanbevelingen voor verder wetenschappelijk onderzoek	196
	Summary	202
	Literatuurlijst	210
	Nadere verantwoording literatuuronderzoek	230

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Probleemstelling

Neonaticide is het om het leven brengen van een pasgeboren kind binnen 24 uur na de geboorte (Pitt & Bale, 1995; Putkonen et al., 2007; Resnick, 1970; Spinelli, 2003), in veruit de meeste gevallen door de biologische moeder gepleegd (Porter & Gavin, 2010; Shelton et al., 2011). Een paar keer per jaar wordt de Nederlandse samenleving opgeschrikt door de vondst van het lichaam van een dode pasgeborene (Soerdjbalie et al., 2013). Het stoffelijk overschot wordt ontdekt buiten in de open lucht, in een park of op straat, of weggeborgen in een huis, en is vaak verpakt in een plastic tas, gerold in een handdoek, soms met de navelstreng en de placenta nog aan het kind vast. Het slachtoffer is een naamloos kind dat voor zijn overleving volledig afhankelijk is van zijn omgeving en wiens bestaan doorgaans alleen aan de moeder bekend was (Resnick, 1970). Tijdens de zwangerschap is geen sprake geweest van prenatale zorg en ook tijdens de bevalling is geen medische hulp ingeschakeld. Het kind komt kort na de geboorte door handelen – of nalaten – van de moeder om het leven. De moeder ontdoet zich van het lichaam van het dode kind door het weg te doen of op te bergen en gaat vervolgens over tot de orde van de dag (De Wijs-Heijlaerts et al., 2013).

Het verborgen karakter van het delict impliceert de mogelijkheid dat een aantal gevallen niet aan het licht komt (Meyer & Oberman, 2001; Pinker, 1997; Tursz & Cook, 2010). De gevallen die wel ontdekt worden, kunnen meestal rekenen op media-aandacht en worden met voornamelijk onbegrip in de samenleving ontvangen (Soerdjbalie et al., 2013; McKee, 2006, p. 5). Het om het leven brengen van het eigen kind is voor velen een onvoorstelbare daad (Pinker, 1997; Verdam, 1909, p. 3), waardoor enige vorm van psychopathologie bij de pleger vermoed kan worden (Pinker, 1997). Het doden van pasgeborenen is anderzijds een fenomeen van alle tijden en culturen, dat in vroegere tijden op een dermate grote schaal voorkwam dat het destijds als “normaal” gedrag gezien kon worden (Milner, 2000, p. 4). Reeds in de vroege oudheid diende neonaticide met name als middel om de populatiegroei te beperken of om zich van misvormde en/of ongewenste kinderen te ontdoen (Obladen, 2016b). In latere tijden vormden armoede, slechte leefomstandigheden, sociale stigma's voor ongehuwde moeders en het ontbreken van legale middelen om zich van een ongewenste zwangerschap te ontdoen, de achtergrond waartegen deze dodingen van pasgeborenen plaatsvonden (Milner, 2000, p. 69; Siegert, 1997; Werner, 1917, p. 1). Heden ten dage zijn de leefomstandigheden in vergelijking met destijds aanzienlijk verbeterd en zijn diverse middelen van geboortebeperking voorhanden, zowel om een zwangerschap te voorkomen, als om een ongewenste zwangerschap vroegtijdig te beëindigen (Masters et al., 1995, p. 16; Milner, 2000, p. 122). Alle alternatieve vormen van geboortebeperking ten spijt vindt jaarlijks nog steeds een aantal pasgeborenen als gevolg van neonaticide

de dood (Putkonen, 2007b), op de eerste en tevens laatste dag van hun leven.

De belangrijkste motieven voor het plegen van neonaticide lijken vandaag de dag niet (meer) gelegen te zijn in traditionele stigma's en economische motieven, maar moeten eerder gezocht worden in de psychologische achtergronden van de dader (Putkonen et al., 2007b). De zeldzaamheid waarmee gevallen van neonaticide aan het licht komen brengt echter met zich mee dat professionals in het juridische werkveld en in de (geestelijke) gezondheidszorg zo al ooit, dan toch slechts sporadisch in hun carrière hiermee te maken krijgen, waardoor het opbouwen van expertise ten aanzien van neonaticide complex is. Tevens is onderzoek naar neonaticide in het algemeen en naar de achtergronden en psychische processen bij de daders schaars (Huchzermeier & Heinzen, 2015; Riley, 2006). De onderzoeken die verricht zijn, kennen op basis van de geringe groottes van de diverse onderzoeksgroepen nadrukkelijke beperkingen ten aanzien van de generaliseerbaarheid van de bevindingen. Op de binnenwereld van vrouwen die neonaticide plegen is op grond van de bestaande wetenschappelijke literatuur nog weinig zicht verkregen. Meer inzicht in de beweegredenen en handelwijzen van deze vrouwen kan ten dienste staan van zowel de strafrechtspleging als de hulpverlening en heeft als ultiem doel dit misdrijf (verder) terug te dringen. Dit alles is reden om nader onderzoek te doen naar de aard en de omvang van neonaticide in Nederland en in het bijzonder naar de beleavingswereld van de plegers van dit feit, voorafgaand aan, ten tijde van en na afloop van de doding van de pasgeborene. Daartoe strekt deze studie.

1.2 Afbakening van het onderwerp van studie

Neonaticide wordt gekenmerkt door een specifieke relatie tussen dader en slachtoffer, waarbij eveneens sprake is van een specifieke tijdsbepaling waarin de doding moet hebben plaatsgevonden. Hierin is neonaticide als misdrijf te onderscheiden van het om het leven brengen van oudere kinderen door een ouder. Ook in psychologische en in socio-demografische zin bestaan aanwijzingen dat neonaticide gezien moet worden als een separate subgroep onder ouders die hun kinderen om het leven hebben gebracht (Camperio Ciani & Fontanesi, 2012; Krischer et al., 2007; Marks, 2001; Winnik & Horovitz, 1961). Om deze reden beperkt het onderwerp van studie zich tot *neonaticide* en niet tot kinderdoding in het algemeen.

Het oninvoelbare en onvoorstelbare karakter van neonaticide maakt dat men talloze vragen van allerlei aard over dit onderwerp kan stellen. Dit onderzoek beperkt zich echter vooral tot het in kaart brengen van de incidentie en de omstandigheden van neonaticide in Nederland en richt

zich inhoudelijk op de psycho(patho)logische, motiverende en onderhoudende factoren die ten grondslag liggen aan dit delictgedrag. Aangezien een individu altijd binnen een systeem existeert, wordt tevens gekeken naar de interactie met belangrijke anderen in het leven van de moeder. Neonaticide is in Nederland specifiek strafbaar gesteld in de wetsartikelen 290 en 291 Sr, respectievelijk kinderdoodslag en kindermoord, als een bijzondere vorm van doodslag. Dit onderzoek beoogt eveneens in kaart te brengen hoe het strafproces bij verdenking van neonaticide verloopt.

Hoewel sporadisch ook mannen als verdachte van neonaticide in beeld komen, wordt in dit onderzoek uitdrukkelijk gekozen om de *moeder* die haar pasgeborene om het leven brengt, aan te nemen als onderwerp van studie. Dit, omdat dit delict, geredeneerd vanuit het feit dat neonaticide verbonden is met het verbergen van de zwangerschap en geboorte, het meest verweven lijkt met het vrouwelijke individu en het feit dat het een (nog grotere) zeldzaamheid is dat een man wordt verdacht van het plegen van neonaticide.

1.3 Doelstelling

Dit onderzoek beoogt meer inzicht te verkrijgen in het fenomeen neonaticide in Nederland en in de persoon van vrouwen die hun pasgeborene om het leven brengen. Binnen deze doelstelling zijn vier interessegebieden te onderscheiden waar het onderzoek zich op zal richten, te weten het verkrijgen van:

- I Inzicht in de aard en de omvang van neonaticide in Nederland
- II Inzicht in de persoon van vrouwen die neonaticide hebben gepleegd
- III Inzicht in hun belevingen en handelwijzen voorafgaand aan, ten tijde van en na afloop van de doding van de pasgeborene.
- IV Inzicht in de strafrechtelijke afdoening van neonaticide in Nederland.

Begrip van al deze facetten zou ten dienste kunnen staan van professionals die te maken krijgen met neonaticide, zoals forensisch gedragsdeskundigen (pro Justitia rapporteurs), politie, justitie, de rechter, andere strafrechtelijke ketenpartners, de advocatuur, de wetgever en (psychische) hulpverleners. Hoewel de lage incidentie en het verborgen karakter van dit misdrijf het voorkómen van neonaticide tot bepaald geen eenvoudige opdracht maken (Vellut et al., 2012), wordt met de verworven kennis en inzichten ook een (voorzichtige) bijdrage aan preventie nagestreefd.

1.4 Algemene vraagstelling

De vragen waar dit onderzoek antwoorden op tracht te vinden, volgen logischerwijs uit de hierboven geformuleerde doelstelling en luiden als volgt:

- Wat zijn de incidentie en de omstandigheden van neonaticide in Nederland?
- Wat zijn de persoonskenmerken van vrouwen die hun pasgeborene om het leven hebben gebracht?
- Wat kan gezegd worden over hun innerlijke belevingen en handelwijzen rondom de zwangerschap, geboorte en dood van het pasgeboren kind?
- Hoe verloopt het strafproces van neonaticidezaken?

Bovenstaande vragen dienen beschouwd te worden als een voorlopige vraagstelling, vooruitlopend op de bevindingen van het literatuuronderzoek in hoofdstuk 2.

1.5 Leeswijzer voor het proefschrift

In de navolgende hoofdstukken wordt verslag gedaan van de uitvoering en resultaten van dit onderzoek. Hoofdstuk 2 beschrijft de bevindingen van het verrichte literatuuronderzoek naar neonaticide. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de gevolgde methode van onderzoek toegelicht en wordt de definitieve vraagstelling geformuleerd. Hoofdstuk 4 omvat de verslaglegging van de resultaten van het empirisch onderzoek, gevolgd door hoofdstuk 5 dat een weergave geeft van de discussie van alle bevindingen. Het proefschrift wordt afgesloten met hoofdstuk 6, waarin de conclusie van het onderzoek wordt beschreven, met daarin de samenvatting van de onderzoeksresultaten, aandachtspunten voor de praktijk en aanbevelingen voor nader wetenschappelijk onderzoek.

2.6.2 Incidentie

De cijfers ten aanzien van het voorkomen van neonaticide lopen in de diverse Westerse samenlevingen nogal uiteen en verschillen soms per gebruikte informatiebron. Putkonen et al. (2007a & 2007b) gaan voor de Finse samenleving in het meest voorzichtige scenario uit van een percentage van 0.07 neonaticides per 100.000 geboortes, maar stellen tevens dat dit bijna zeker een grote onderschatting betreft. Tursz en Cook (2010) hebben onderzoek gedaan naar neonaticidegevallen, gedefinieerd als kinderen die op de dag van hun geboorte zijn overleden en bij justitie zijn aangemeld, over de periode van 1996-2000 in een drietal regio's in Frankrijk. Zij vonden een aantal van 2.1 gevallen van neonaticide op 100.000 geboortes, een veel hoger getal dan de gegevens van de aldaar geldende officiële (niet-justitiële) overlijdensstatistieken, namelijk 0.39 per 100.000 geboortes. Herman-Giddens et al. (2003) melden eenzelfde cijfer voor de situatie in de Verenigde Staten van Amerika, namelijk 2.1 gedode of 'weggemaakte' kinderen per 100.000 geboortes. In Nederland laat onderzoek van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) zien dat ongeveer 4 à 5 maal per jaar reden is om neonaticide te vermoeden, waarbij het in de grote meerderheid gaat om voldragen zwangerschappen en dus in principe om levensvatbare kinderen (Soerdjbalie-Maikoe et al., 2013). In alle gevallen was sprake van sterke aanwijzingen dat het kind op een niet-natuurlijke wijze was overleden, maar in slechts 9% van de gevallen bleek dit ook daadwerkelijk te bewijzen op grond van sectiegegevens. Het feit dat de overleden pasgeborenen vaak pas geruime tijd na het overlijden voor sectie worden aangeboden maakt dat het in de meeste gevallen niet meer mogelijk is om de doodsoorzaak met zekerheid vast te stellen (Soerdjbalie-Maikoe et al., 2013). Uitgaande van de gegevens van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) van 4 à 5 gevallen per jaar waarin vermoedens zijn van neonaticide, kan voor Nederland over de periode 1994 – 2011 (gemiddeld aantal levend geboren kinderen per jaar: 192.325,5²) bij 4 gevallen per jaar een verhouding van 2.08 neonaticides per 100.000 geboortes berekend worden en bij 5 gevallen per jaar een verhouding van 2,34 gevallen van neonaticide per 100.000 levend geboren kinderen.

Een aantal auteurs meent echter dat bovenstaande cijfers geen accuraat beeld geven van het werkelijke aantal pasgeborenen dat ieder jaar slachtoffer wordt van neonaticide en gaan uit van een groot aantal gevallen van neonaticide dat nooit ontdekt wordt (o.a. Crittenden & Craig, 1990; Meyer & Oberman, 2001; Tursz & Cook, 2010). Als belangrijkste

² Berekend vanuit de gegevens over het aantal levend geboren kinderen per jaar van 1994 – 2011 gebaseerd op gegevens van CBS Statline (195.611 levend geboren kinderen in 1994 tot 180 060 geboortes in 2011, waarbij het hoogste aantal levend geboren kinderen in die periode 206.619 geboortes betrof in het jaar 2000).

reden voor dit grote aantal onontdekte gevallen, wordt gegeven dat zowel de zwangerschappen als de geboortes van deze kinderen niet bekend waren aan hun omgeving, noch aan medische instanties noch aan familieleden, zodat deze kinderen ook nooit 'gemist' worden en daarmee dus ook nooit als vermist worden opgemerkt.

2.6.3 Kenmerken van de slachtoffers van neonaticide

Een kind dat gedood wordt op de eerste dag van zijn leven, laat over het algemeen weinig sporen na over wie het kind was en welke eigenschappen het kind definieerden. De enige gegevens die vaak resten, zijn pathologische gegevens over het stoffelijk overschot. Soerdjbalie-Maikoe et al. (2013) beschrijven dat 78% van de potentieel levensvatbare kinderen voldragen waren en 22% niet-voldragen. De helft van de kinderen bleek van het vrouwelijk geslacht te zijn, tegenover 40% van het mannelijk geslacht. Bij de overige 10% kon door vergaande postmortale veranderingen het geslacht niet meer worden vastgesteld. Ook Gheorghe et al. (2011) vonden meer meisjes dan jongens onder de slachtoffers van hun onderzoeksgroep. Een gelijke verdeling in geslachten wordt echter ook gevonden (Marks, 2001; Marikic et al., 2006; Krüger, 2015), net als een verdeling waarbij de jongens juist in meer of mindere mate zijn oververtegenwoordigd (Herman-Giddens et al., 2003; Beyer et al., 2008; Shelton et al., 2010; Shelton et al., 2011; Tursz & Cook, 2010). Uit het onderzoek van Swientek & Erleh (2015) onder meervoudige neonaticideplegers komt geen enkele aanwijzing naar voren dat het geslacht van het kind, zelfs als dit het ongewenste geslacht betreft, de reden is van de neonaticide. Marleau et al. (2004) onderzochten de hypothese dat in de Westerse landen meer jongens dan meisjes het slachtoffer zijn van neonaticide. Zij vonden in de verschillende onderzoeken wel een lichte oververtegenwoordiging van jongens onder de slachtoffers, maar geen significant verschil tussen beide geslachten. In de onderzoeksgroep van Krüger (2015) gaat het in de meeste gevallen om voldragen kinderen. D'Orbán (1979) meldt dat op één na alle kinderen uit de onderzoeksgroep onwettige kinderen betroffen. Tursz & Cook (2010) troffen bij slechts één kind een aangeboren afwijking aan.

Bovenstaande persoonlijke kenmerken van de pasgeborene die door de moeder gedood wordt, lijken echter geen rol van betekenis te hebben gespeeld in het wel of niet slachtoffer worden van neonaticide. Crittenden en Craig (2011) concluderen dat uit hun onderzoek geen aanwijzingen naar voren zijn gekomen dat kinderen die door neonaticide om het leven komen, verschillen van andere pasgeborenen inzake fysiologische of sociale kenmerken. Ook Krüger (2015) concludeert dat de neonaten geen specifieke kenmerken vertonen die mogelijkerwijs een bijdrage zouden

hebben geleverd aan het feit dat ze het slachtoffer zijn geworden van neonaticide.

2.6.4 Kenmerken van neonaticideplegers

2.6.4.1 Demografische kenmerken

Biologische moeder

Neonaticide is een misdrijf dat meestal door de biologische moeder van het pasgeboren kind gepleegd wordt (Herman-Giddens et al, 2003; Lee et al, 2006). Neonaticide door de vader is uiterst zeldzaam en wordt slechts een enkele keer in de literatuur beschreven. Over de periode van 1751-1968 noemt Resnick (1970) twee gevallen van paternale neonaticide en één casus waarin beide ouders hun pasgeborene om het leven hadden gebracht. Kaye et al. (1990) beschrijven nog eens vier casus waarin de vader het kind direct na de geboorte om het leven brengt. Het kleine aantal gevallen verhindert het kunnen komen tot een wetenschappelijk onderbouwd verklaringsmodel voor paternale neonaticide. Kaye et al. (1990) benadrukken wel dat bij de vaders in vergelijking tot de moeders minder sprake lijkt te zijn van impulsief gedrag en meer van voorbedachte rade, hetgeen ook een vertaalslag zou hebben naar de strafmaat voor deze vaders. Een enkele studie beschrijft ook gevallen van grootmoeders die verdacht werden van het plegen c.q. medeplegen van het doden van hun pasgeboren kleinkind (Krüger, 2015).

Leeftijd

Neonaticideplegers werden aanvankelijk vaak gekarakteriseerd als jonge, alleenstaande vrouwen die geconfronteerd worden met een eerste, ongeplande en ongewenste zwangerschap (Resnick, 1970; Winnik & Horovitz, 1961). Inmiddels wordt naast de groep van jonge vrouwen ook melding gemaakt van een tweede groep van neonaticideplegers, die ouder is en vaker samenwoont en soms ook al kinderen heeft (Putkonen et al., 2007b; Vellut et al., 2012). Tabel 2.6 toont dat de gemiddelde leeftijd van neonaticideplegers veelal rond begin twintig ligt (een enkele uitschieter daargelaten), maar dat de leeftijdsrange behoorlijk uiteenloopt en het grootste gedeelte van de vruchtbare leeftijd van de vrouw beslaat.

Tabel 4.1 *Modaliteit van de rapportage*

Rapportagemodaliteit	Aantal	%
<i>monodisciplinair</i>		
enkelvoudig psychologisch of psychiatrisch onderzoek	7	23,3%
<i>multidisciplinair</i>		
psychologisch en psychiatrisch onderzoek	6	20,0%
psychologisch, psychiatrisch en forensisch milieuonderzoek	17	56,7%
<u>(al dan niet in combinatie met een klinische observatie)</u>		
totaal	30	100%

4.3 Beschrijving van de resultaten

4.3.1 Inzicht in de aard en de omvang van neonaticide in Nederland

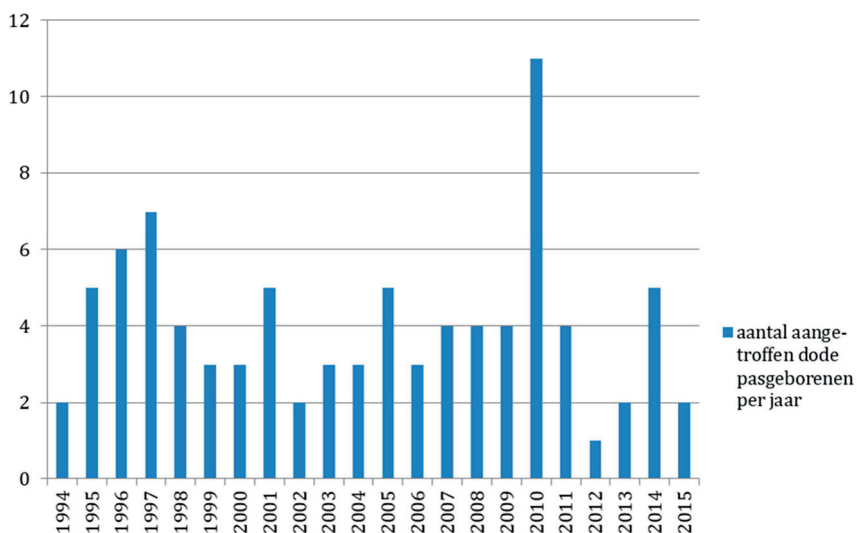
A INCIDENTIE EN OMSTANDIGHEDEN VAN GEVONDEN DODE PASGEBORENEN IN NEDERLAND

Bron: gegevens van het NFI

Onderstaande resultaten zijn gebaseerd op de forensische pathologiedata en rapportages van het NFI, die betrekking hebben op een groter aantal casus dan de casus van degenen die deel uitmaken van de onderzoeksgroep.

Incidentie van het aantreffen van dode pasgeborenen in Nederland

In de onderzoeksperiode 1994-2015 zijn in Nederland in totaal 88 overleden pasgeborenen onder verdachte omstandigheden aangetroffen, de zogenaamde ‘verdenking van neonaticide’-gevallen. Dit komt overeen met een gemiddelde van circa vier gevallen per jaar. De aantallen lopen per jaar nogal uiteen (de vondst van één dode pasgeborene in 2012, tegenover de vondst van elf in het jaar 2010). Eén van de verklaringen voor de grote spreiding kan gezocht worden in het feit dat de stoffelijke overschotten van de meervoudige neonaticidegevallen van één zaak vaak in één keer gevonden worden, waardoor dan in één jaar meerdere baby’s gevonden worden, die eigenlijk in de jaren daarvoor geboren en gestorven zijn. Figuur 4.2 dient daarom beschouwd te worden als een indicatie van de incidentie van de vondst van de aangetroffen overleden pasgeborenen onder verdachte omstandigheden in Nederland en niet van de daadwerkelijke incidentie van neonaticide per jaar ook nog rekening houdend met het feit dat niet alle lichamen worden gevonden.

Figuur 4.2. Het aantal gevonden overleden pasgeborenen onder verdachte omstandigheden per jaar gedurende de onderzoeksperiode (1994-2015)

Geografische spreiding van het aantal aangetroffen dode pasgeborenen

Wanneer gekeken wordt naar de locatie waar de lichamen van de pasgeborenen onder verdachte omstandigheden in Nederland zijn aangetroffen, wordt zichtbaar dat alle arrondissementen in Nederland in de onderzoeksperiode betrokken zijn geweest (figuur 4.3). Het eerste gedeelte van de onderzoeksperiode (1994-2012) heeft betrekking op de gerechtelijke indeling van Nederland met negentien arrondissementen en vijf gerechtshoven; het tweede gedeelte (vanaf 2013) betreft de hernieuwde indeling in elf arrondissementen en vier gerechtshoven. Gekozen is om de meest recente indeling van Nederland te hanteren om de geografische spreiding mee aan te geven. Om dit te verwezenlijken is gepoogd om alle zaken van vóór 2013 zo goed mogelijk te plaatsen in de nieuwe indeling. Voor de zaken van het arrondissement Amsterdam (dat voorheen een groter gebied bestreek dan thans het geval is) is gekozen om deze rechtstreeks te 'vertalen' naar het huidige arrondissement Amsterdam, omdat de precieze vindplaats niet altijd meer te achterhalen is, maar wel het arrondissement dat de zaak behandeld heeft.

Figuur 4.3 Geografische spreiding van het totaal aantal aangetroffen dode pasgeborenen binnen de onderzoeksperiode (1994-2015)

B KENMERKEN VAN DE SLACHTOFFERS VAN DE ONDERZOEKSGROEP

Bron: pro Justitia rapportages en gerechtelijke uitspraken

Navolgende resultaten hebben alleen betrekking op de slachtoffers uit de onderzoeksgroep en zijn gebaseerd op informatie over de slachtoffers zoals die vermeld worden in de pro Justitia rapportages en in de gerechtelijke uitspraken.

Volgorde in de kinderrij

De plaats van het (eerste) slachtoffer binnen de kinderrij van verdachte

In ongeveer drie kwart van de casus had de verdenking van neonaticide betrekking op het eerste kind van de verdachte. In de overige casus betrof het (eerste) slachtoffer van neonaticide het tweede of derde kind van verdachte.

Geslacht

Geslacht van het slachtoffer, zoals genoemd in de pro Justitia rapportages

Van vijf slachtoffers was het geslacht niet bekend, ofwel omdat het niet in de rapportages vermeld werd, ofwel omdat vermeld werd dat het geslacht niet meer was vast te stellen vanwege te sterke postmortale veranderingen. Voor de overige slachtoffers lag de verhouding tussen het aantal pasgeboren meisjes ten opzichte van het aantal pasgeboren jongens op 1:1,2.

Plaats van de geboorte en dood van het slachtoffer

De locatie waar het slachtoffer ter wereld kwam en de dood vond

Het merendeel van de slachtoffers is geboren in een woning, meestal in de slaapkamer, badkamer of op het toilet. In 28 (93,3%) gevallen wordt in de pro Justitia rapportages aangenomen dat de slachtoffers hoogstwaarschijnlijk op dezelfde locatie zijn overleden als waar zij ter wereld kwamen. In twee (6,7%) casus vonden de slachtoffers echter buitenshuis de dood.

Doodsoorzaak

Wijze van overlijden van het slachtoffer, zoals vastgesteld door de hoogste in feitelijke aanleg rechtsprekende instantie

De doodsoorzaak van het slachtoffer is in kaart gebracht op basis van de genoemde doodsoorzaak in de uitspraak van de in feitelijke aanleg hoogst rechtsprekende instantie die het tenlastegelegde bewezen heeft verklaard, hetgeen in 23 casus beschikbaar was. In vijf casus bleek de doodsoorzaak voor de rechter niet voldoende vast te staan. Tabel 4.2 is een weergave van de verdeling van de doodsoorzaken van de slachtoffers zoals aangetroffen in de gerechtelijke uitspraken.

Tabel 4.2 Doodsoorzaak van het slachtoffer

Doodsoorzaak	Aantal	%
passief om het leven gebracht (verwaarlozing, achterlaten in het toilet)	7	30,4%
actief om het leven gebracht (verdrinking, verstikkend geweld, mechanisch geweld, steekwonden)	11	47,8%
onbekend	5	21,7%
totaal	23	100%

4.3.2 Inzicht in de persoon van vrouwen die ervan verdacht worden neonaticide te hebben gepleegd

Bron: pro Justitia rapportages

A DEMOGRAFISCHE GEGEVENS

Leeftijd

Leeftijd van verdachte gemeten op de dag van de geboorte van het (eerste) slachtoffer

De gemiddelde leeftijd van de verdachten bedraagt bijna 22 jaar, de mediaan ligt op 21,5 jaar en twee derde van de verdachten bevindt zich binnen de leeftijdsspanne van 17 tot en met 26 jaar. Concluderend kan gesteld worden dat neonaticide kan voorkomen gedurende de gehele vruchtbare leeftijd van een vrouw, met een piek rondom het begin van de volwassenheid (tabel 4.3).

Tabel 4.3 Leeftijd van verdachte

Leeftijdscategorie	Aantal	%
jonger dan 17 jaar	4	13,3%
17-26 jaar	20	66,7%
27 jaar en ouder	6	20,0%
totaal	30	100%

Culturele achtergrond

Land van herkomst van de ouders van verdachte

Negentien (63,3%) verdachten waren het kind van ouders die beiden in Nederland geboren zijn. De andere 11 (36,7%) verdachten betreffen Nederlandse vrouwen met een migratieachtergrond, aangezien drie van hen één ouder hebben die niet in Nederland is

geboren en de ouders van de overige acht verdachten beiden niet in Nederland geboren zijn. Bij zeven van hen heeft dit betrekking op een land buiten Europa. Op 1 januari 2016 bestond 22,1% van de Nederlandse bevolking uit personen met een migratieachtergrond (bron: CBS¹⁶).

Religieuze overtuiging

Geloofs- of levensovertuiging van de verdachte

Van 12 (40%) verdachten was bekend dat een bepaalde geloofs- of levensovertuiging geen rol van betekenis in hun leven speelde. Zes (20%) verdachten waren Christen en vier (13,3%) waren Moslim. Bij acht (26,7%) verdachten bleken de desbetreffende pro Justitia rapportages geen informatie te bevatten over de geloofsovertuiging van de verdachte.

Sociaal-maatschappelijk functioneren

Hoogst gevolgde schoolopleiding, beroep en beroepsmatig functioneren van verdachte

Het hoogst gevolgde niveau van opleiding van de verdachten in de onderzoeksgroep wordt in tabel 4.4 uiteengezet.

Tabel 4.4 Hoogst gevolgde opleiding

Opleidingsniveau	Aantal	%
geen basisonderwijs	1	3,3%
basisonderwijs	0	0,0%
vmbo, lbo, vbo, mavo	15	50,0%
mbo, havo, vwo	8	26,7%
hbo, wetenschappelijk onderwijs	5	16,7%
<u>onbekend</u>	<u>1</u>	<u>3,3%</u>
totaal	30	100%

De beroepen zijn geïnventariseerd aan de hand van de Beroepenindeling ROA-CBS 2014 (tabel 4.5). Naast de scoring middels de Beroepenindeling is in de tabel voor de volledigheid onder de stippellijn nog een drietal categorieën opgenomen, namelijk een categorie voor verdachten die ten tijde van de

¹⁶ Zie:

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37325&D1=0&D2=a&D3=0&D4=0&D5=0-4&D6=l&HD=110629-1412&HDR=G5%2cT%2cG3%2cG2%2cG4&STB=G1>

zwangerschap en geboorte van het slachtoffer nog schoolgaand (scholier van de middelbare school of student) waren, een categorie 'divers' voor diegenen die meerdere losse baantjes na elkaar hadden en een categorie verdachten van wie het beroep onbekend was.

Tabel 4.5 Beroep van verdachte

Beroepsklasse	Aantal	%
pedagogische, commerciële, technische beroepen, zorg en welzijn beroepen, dienstverlenende beroepen en transport en logistiek beroepen	12	40,0%
creatieve en taalkundige beroepen, bedrijfs-economische en administratieve beroepen, management, openbaar bestuur, veiligheid en juridische beroepen, ICT, agrarische en overige beroepen	0	0,0%
divers	4	13,3%
schoolgaand (scholier of student)	13	43,3%
onbekend	1	3,3%
totaal	30	100%

Het beroepsmatig functioneren van verdachte is voor alle verdachten gemeten middels het item 'Arbeidsverleden' van de HCR-20^{v3}. Voor de verdachten die nog schoolgaand waren en nog geen arbeidsverleden hadden opgebouwd, is hun functioneren op school als leidraad genomen voor de scoring. Van twee verdachten was te weinig informatie over hun beroepsmatig functioneren beschikbaar. Zestien (53,3%) verdachten hadden nooit problemen gehad op het gebied van werk of school. Bij zes verdachten (20%) was sprake van enige problemen op het gebied van werk en bij nog eens zes (20%) verdachten was dit in ernstige mate het geval.

Woonplaats

Plaats waar de verdachte woonachtig was ten tijde van de geboorte van het (eerste) slachtoffer (dit hoeft echter niet altijd overeen te komen met de plaats waar de bevalling en het overlijden van het slachtoffer hebben plaatsgevonden)

Ten aanzien van de domicilie van de verdachten kan gesteld worden dat sprake is van een goede spreiding over de provincies van Nederland en dat de verdachten afkomstig zijn uit zowel dun- als dichtbevolkte gebieden (tabel 4.6)

Tabel 4.6 Inwoneraantal van de woonplaats van verdachte

Inwoneraantal	Aantal	%
minder dan 5.000 inwoners	5	16,7%
5.000 - 20.000 inwoners	4	13,3%
20.000 - 50.000 inwoners	3	10,0%
50.000 - 100.000 inwoners	6	20,0%
100.000 - 250.000 inwoners	8	26,7%
meer dan 250.000 inwoners	4	13,3%
totaal	30	100%

Moederschap voorafgaand aan de neonaticide

Gemeten ten tijde van de geboorte van het (eerste) slachtoffer

Zeven (23,3%) verdachten waren reeds moeder van (een) levend(e) kind(eren) ten tijde van de geboorte van het (eerste) slachtoffer. Vier (13,3%) vrouwen hadden eerder een abortus of miskraam gehad en voor negentien (63,3%) verdachten was de zwangerschap van het slachtoffer de eerste zwangerschap die zij meemaakten.

B HISTORISCHE GEGEVENS

Karakteristieken van het gezin van herkomst van verdachte

Onderstaande variabelen hebben betrekking op gegevens van het gezin van herkomst van verdachte. Om de casus zo goed mogelijk te kunnen vergelijken is besloten om de gegevens te verzamelen over een vast moment in de levensgeschiedenis van de verdachten. Gekozen is voor het moment waarop verdachte meerderjarig wordt (leeftijd van 18 jaar) en daarmee haar kindertijd afsluit, of, indien de neonaticide vóór het 18^e levensjaar van verdachte heeft plaatsgevonden, op het moment dat de neonaticide heeft plaatsgevonden.

Opbouw van gezin van herkomst

Grootte en samenstelling van het ouderlijk gezin en de plaats van verdachte daarin

Zeven verdachten (23,3%) waren het oudste kind in het gezin, twaalf (40%) verdachten waren het jongste kind in het gezin en elf (36,7%) namen een positie in tussen het oudste en jongste kind. Tabel 4.7 geeft een weergave van de grootte van de gezinnen van herkomst.

Tabel 4.7 Aantal kinderen in het gezin van herkomst

Hoeveelheid kinderen	Aantal	%
1-2 kinderen	14	46,7%
3-4 kinderen	10	33,3%
5 of meer kinderen	6	20,0%
totaal	30	100%

Ten aanzien van de samenstelling van het gezin van herkomst kan het volgende gezegd worden. Twaalf (40%) vrouwen komen uit een intact gezin van herkomst, dat wil zeggen dat alle gezinsleden (biologische ouders, broers en zussen) van verdachte op het moment van meting nog in leven zijn en dat de ouders nog steeds samenleven. Bij 18 (60%) vrouwen is het gezin van herkomst niet meer intact, ofwel door scheiding van de ouders, ofwel door verlies van een ouder of broer(s) of zus(sen), ofwel door een combinatie daarvan.

Gezondheid van de ouders van verdachte

Fysieke en psychische gezondheid van de ouders van verdachte

In de gezinnen van 19 (63,3%) verdachten was een of beide ouders getroffen door een dermate ernstige lichamelijke en/of psychische ziekte, dat kan worden aangenomen dat deze een grote impact heeft gehad op het gezin. Bij vier van deze gezinnen hadden beide ouders te kampen met ernstige lichamelijke en/of psychische problemen. Van de 19 verdachten kregen 16 (53,3% van de totale groep) in hun jeugd te maken met een ouder die psychische problemen had. In drie van deze gevallen leden beide ouders aan psychische aandoeningen, hetgeen in de meeste gevallen betrekking had op alcoholverslaving, depressie of ernstige psychische traumata.

Problematische opvoedingssituatie

Opgroeien van verdachte in een opvoedingsklimaat waarin het gedrag of de keuzes van de ouders/opvoeders van verdachte aantoonbaar geleid hebben tot problemen bij verdachte in haar jeugd of volwassenheid.

Ongeveer de helft van de verdachten groeide op in een problematische opvoedingssituatie volgens de definitie van de HCR-20^{v3}. Kenmerken van deze opvoedingssituaties zoals die uit de rapportages naar voren zijn gekomen, betreffen met name pedagogische en affectieve verwaarlozing, onstabiele gezinssituatie en middelenmisbruik van (één van) beide ouders. Bij één (3,3%)

verdachte was te weinig informatie beschikbaar om een valide inschatting te kunnen maken van de opvoedingssituatie waarin zij was grootgebracht.

Familiegeheimen in gezin van herkomst

Het bestaan van geheimen voor bepaalde gezinsleden binnen het gezin van herkomst

Bij acht (26,7%) verdachten werd in de pro Justitia rapportages melding gemaakt van één of meerdere familiegeheimen in het gezin van herkomst. De inhoud van de familiegeheimen kent uiteraard een casus-specifieke kleuring, maar in grote lijnen kunnen drie inhoudelijke thema's worden onderscheiden: de omstandigheden rondom het overlijden van één of meerdere dierbaren, de afkomst (ouderschap) van een gezinslid en als laatste problemen binnen de relatie van de ouders van verdachte.

Levensgeschiedenis en ontwikkelingsgegevens van verdachte

Gezondheid

Fysieke en psychische gezondheid van verdachte en eerdere hulpverleningscontacten

Vijf (16,7%) verdachten hebben in hun jeugd een ernstige lichamelijke ziekte meegemaakt en bij twee (6,7%) verdachten was ook in de volwassenheid sprake van een ernstige lichamelijke aandoening.

Zes (20%) verdachten hebben ooit in hun leven maatschappelijke of psychische hulpverlening gehad. Deze hulpverlening varieerde van gesprekken met maatschappelijk werk, ambulante hulpverlening bij de GGZ tot een klinische behandeling. Drie (10%) verdachten hebben op enig moment in hun leven (voorafgaand aan de zwangerschap van het slachtoffer) een suïcidepoging ondernomen.

Verlieservaringen

Verlies van een dierbare en de omstandigheden van dit verlies

Verlies van een dierbare wordt in dit onderzoek gedefinieerd als het ontvallen van een belangrijke ander door de dood of door het langdurig uit beeld raken van deze persoon. Het doormaken van een miskraam of een abortus wordt hier ook als een verlies beschouwd.

Voor het verlies van de verschillende personen in het leven van de verdachte zijn vaste meetmomenten aangehouden (tabel 4.8), opdat de impact die een dergelijk verlies heeft gehad op de verdachte (voor zover de impact van een verlieservaring niet te subjectief is om überhaupt vergeleken te kunnen worden) enigszins vergelijkbaar wordt. Achttien (60%) verdachten hadden op een moment in hun leven voorafgaand aan de neonaticide te maken met een verlies van een belangrijke ander in hun leven. Elf verdachten maakten meer dan één verlieservaring in hun leven mee (vier maakten twee verliezen mee, vijf verdachten werden geconfronteerd met drie verlieservaringen en twee verdachten met vier verliezen), waardoor het totaal aantal verlieservaringen van deze achttien verdachten op 38 ervaringen is gekomen, met een gemiddeld aantal verlieservaringen van twee. Onderstaande tabel geeft een weergave van de aard van het geleden verlies.

Tabel 4.8 Verlieservaringen

Aard van het verlies	Aantal	%
persoon uit het ouderlijk gezin (ouder/broer/zus)	21	55,3%
<i>meetmoment: tijdens jeugd van verdachte</i>		
door overlijden (11)		
door langdurig uit beeld te zijn geraakt (8)		
<i>meetmoment: na de jeugd van verdachte</i>		
door overlijden (2)		
persoon uit het eigen gezin	11	28,9%
<i>meetmoment: tijdens de adolescentie/volwassenheid van verdachte</i>		
doorgemaakte miskraam en/of abortus (6)		
eigen nog zorgbehoevende kinderen niet meer in zorg hebben (5)		
overige dierbaren	6	15,8%
<i>meetmoment: tijdens laatste jaar voorafgaand aan het ontstaan van de zwangerschap</i>		
totaal aantal verlieservaringen van de onderzoeksgroep	38	100%
(de percentages zijn berekend t.o.v. het totaal aantal verlieservaringen)		

Traumatische ervaringen

Victimisatie van verdachte tijdens haar kindertijd en volwassenheid

Bij twee derde van verdachten was sprake van victimisatie in de kindertijd, volgens de definitie van de HCR-20^{V3}. Bij zes van hen (20%) was tevens sprake van een vorm van victimisatie na de kindertijd. Bij één (3,3%) verdachte was alleen sprake van slachtofferschap na de kindertijd. De victimisatie bestond voor het grootste gedeelte in het slachtoffer zijn van mishandeling door ouders, partner of door derden, gepest worden op school, seksueel misbruik en verlies van een ouder door overlijden of scheiding.

Emotioneel betekenisvolle ervaringen

Casus-specifieke gebeurtenissen in het leven van verdachte die een grote impact hebben gehad op haar psychische ontwikkeling en welbevinden (en die nog niet elders genoemd zijn)

Van negentien (63,3%) verdachten wordt beschreven dat zij in het jaar voorafgaand aan de neonaticide een teruggetrokken levenswijze hadden. Dit werd veroorzaakt doordat zij door omstandigheden afgezonderd van steunfiguren existeerden, ofwel zichzelf in fysieke en/of emotionele zin steeds meer van anderen afzonderden.

Vijf verdachten (16,7%) hadden een broer of zus over wie in de jeugd veel zorgen bestonden in het gezin van herkomst, bij vier verdachten (13,3%) was sprake van financiële zorgen en bij zeven (23,3%) verdachten was sprake van een recente emigratie en/of acculturatieproblematiek.

Psychoseksuele ontwikkeling

Seksuele voorlichting, seksarche, aantal relaties en eerdere zwangerschappen

Van 21 van de 30 verdachten was bekend of zij seksueel waren voorgelicht. Negen (30%) vrouwen gaven aan niet seksueel te zijn voorgelicht door hun ouders of door school. Bij de overige twaalf (40%) verdachten was dit wel het geval.

De gemiddelde leeftijd waarop de seksarche bij de onderzoeksgroep plaatsvond is 17,1 jaar, met een standaarddeviatie van 2,3 jaar. Uit onderzoek door de Rutgers Stichting naar seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012 blijkt dat de helft van de jongeren op de leeftijd van 17,1 jaar ervaring heeft met geslachtsgemeenschap (de Graaf et al., 2012, p. 10). Dit gegeven lijkt ook op te gaan voor de verdachten uit de onderzoeksgroep, aangezien achttien (60%) vrouwen in hun 17e levensjaar reeds ervaring hadden gehad met geslachtsgemeenschap of dit voor de eerste keer op die leeftijd hadden.

Negen (30%) vrouwen uit de onderzoeksgroep bleken zwanger te zijn geraakt binnen hun eerste relatie. De overige vrouwen hadden reeds één of meerdere relaties gehad voorafgaand aan de relatie of het contact met de vader van het slachtoffer.

Negentien (63,3%) verdachten waren voor de eerste keer zwanger tijdens de zwangerschap van het slachtoffer. Zeven (23,3%)

vrouwen waren reeds moeder van (een) levend(e) kind(eren) op het moment dat zij zwanger raakten van het slachtoffer en vier (13,3%) verdachten hadden voorafgaand aan deze zwangerschap een (aantal) keer een miskraam of abortus meegemaakt.

Het verbergen van een zwangerschap voorafgaand aan de zwangerschap van het slachtoffer kwam bij drie (10%) verdachten voor. Daarnaast was bij drie verdachten sprake van het in een relatief laat stadium ontdekken van een eerdere zwangerschap. Een 'laat stadium' is hier gedefinieerd als ontdekking later dan het eerste trimester of wanneer het precieze moment van ontdekken niet beschreven stond maar in de rapportages wel letterlijk genoemd werd dat de zwangerschap pas laat ontdekt was door verdachte.

Justitiële voorgeschiedenis

Eerdere justitiecontacten van de onderzoeksgroep op het moment dat zij als verdachte van neonaticide worden aangemerkt

Zesentwintig (86,7%) vrouwen die verdacht werden van neonaticide, waren zogenaamde 'first offenders': de justitiële voorgeschiedenis voordat zij als verdachte in aanmerking kwamen, was blanco. Vier (13,3%) vrouwen waren reeds eerder met justitie in aanraking geweest, maar dit betrof zaken zonder geweldscomponent.

C PSYCHISCH FUNCTIONEREN RONDOM ZWANGERSCHAP EN GEBOORTE VAN HET SLACHTOFFER

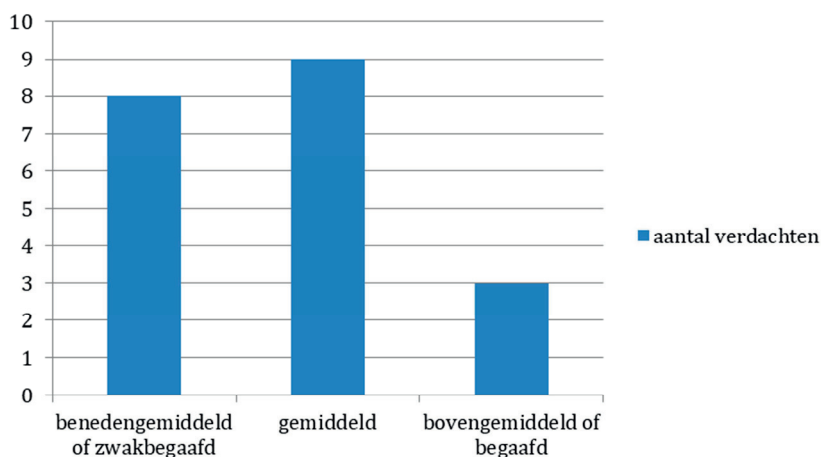
Intellectueel functioneren

Intelligentie(profiel) van verdachte

In alle casus wordt een inschatting gegeven van het intellectueel functioneren van betrokkene. De wijze waarop deze inschatting gemaakt is, verschilt evenwel sterk per casus. Op drie casus na is bij alle verdachten een intelligentietest afgenomen. De keuze voor een bepaalde intelligentietest is per casus verschillend. Dit heeft te maken met een tweetal redenen. Ten eerste is de keuze van de intelligentietest aan iedere onderzoeker afzonderlijk en ten tweede heeft de onderzoeksgroep betrekking op een tijdsbestek van ruim twee decennia, wat met zich meebrengt dat in de loop der tijd andere c.q. nieuwere versies van intelligentietests beschikbaar kwamen. De meest gebruikte intelligentietests waren in volgorde van afnemende frequentie de (verschillende versies van de) WAIS

(Wechsler Adult Intelligence Scale), de GIT (Groninger Intelligentie-Test), de Raven Progressive Matrices, de WISC (Wechsler Intelligence Scale for Children) en de SON-R (Snijders-Oomen niet-verbale intelligentietest).

Bij tien (33,3%) verdachten werd in de rapportages melding gemaakt van een disharmonisch intelligentieprofiel, waarbij sprake was van een significant verschil tussen de *verbale*, meer aangeleerde, intellectuele vermogens ten opzichte van de *performale*, meer aangeboren intellectuele vermogens. Acht van hen presteerden beter op performale dan op verbale taken en bij twee verdachten lagen juist de verbale capaciteiten hoger dan de performale vermogens. Omdat bij een significant disharmonisch intelligentieprofiel het niet goed mogelijk is om een alles overkoepelende inschatting te geven van de intelligentie, zijn deze casus niet meegenomen in onderstaande figuur en zijn de percentages berekend ten opzichte van de casus waarin wel een betekenisvol totaal IQ berekend kon worden (20 in getal). De meeste (45%) verdachten werden beschouwd als functionerend op een gemiddeld intelligentieniveau. Acht (40%) verdachten kwamen naar voren als functionerend op een benedengemiddeld of zwakbegaafd intelligentieniveau, en drie (15%) verdachten werden als bovengemiddeld intelligent of begaafd geclassificeerd (figuur 4.4).

Figuur 4.4 Verdeling van het intellectueel functioneren van verdachte

Persoonlijkheidskenmerken

Beschrijving van de persoonlijkheid van de verdachte door de pro Justitia rapporteur

Uit de diagnostische overwegingen in de rapportages zijn alle beschrijvingen van de persoonlijkheid van de verdachten woord voor woord opgetekend en de daarin beschreven afzonderlijke persoonlijkheidskenmerken geregistreerd. In één casus werd geen toereikende beschrijving van de persoonlijkheid aangetroffen. Van de overige casus zijn de vastgelegde persoonlijkheidskenmerken inhoudelijk geclusterd en gerangschikt op volgorde van frequentie van voorkomen. Bij alle 29 verdachten (van wie een beschrijving van hun persoonlijkheid beschikbaar was) werd in de rapportages minimaal één van de vijf meest voorkomende persoonlijkheidskenmerken beschreven, te weten een langdurig patroon van een *laag zelfgevoel, gevoelsisolatie, identiteitszwakte, vermijdende en/of ontwijkende persoonlijkheidskenmerken en autonomieproblemen*. In 23 casus was sprake van minimaal twee van deze persoonlijkheidskenmerken, in vijftien casus van minimaal drie, in zeven casus van minimaal vier en in twee casus van alle vijf bovenstaande persoonlijkheidskenmerken.

Psychopathologie

Bestaan van een ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens ten tijde van de geboorte en het overlijden van het slachtoffer

De aanwezigheid van psychopathologie wordt gedefinieerd als het bestaan van één of meer psychische stoornissen die door de rapporteurs als een ziekelijke stoornis en/of een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens zijn aangemerkt, ten tijde van de neonaticide. Bij alle verdachten op twee na (93,3%) werd een ziekelijke stoornis en/of gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens vastgesteld met betrekking tot hun psychisch functioneren ten tijde van het plegen van de neonaticide (indien bewezen). Een *ziekelijke stoornis van de geestvermogens*, i.c. een psychiatrische stoornis in engere zin, werd bij achttien (60%) verdachten vastgesteld en bij zeven (23,3%) van hen was sprake zelfs van twee ziekelijke stoornissen, zodat het totaal aantal vastgestelde psychiatrische stoornissen op 25 stoornissen lag. Een *gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens* werd bij 21 (70%) verdachten vastgesteld. Onder een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens wordt i.c. een persoonlijkheidsstoornis, een bedreigde persoonlijkheidsontwikkeling en/of zwakbegaafdheid

verstaan. Het totaal aantal varianten van een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens bij de onderzoeksgroep bedroeg 23. Bij elf (36,7%) verdachten werd zowel een ziekelijke stoornis als een gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens vastgesteld.

De vastgestelde ziekelijke stoornissen van de geestvermogens kennen verschillende verschijningsvormen. In onderstaande tabel zijn de gevonden psychiatrische stoornissen in engere zin geclusterd op basis van de hoofdstukken van de DSM-IV-TR, met onder elk vetgedrukt hoofdstuk de vermelding van de aangetroffen stoornissen zoals zij in de rapportages geformuleerd zijn. In de tweede kolom wordt aangegeven hoe vaak een dergelijke diagnose bij de verdachten is vastgesteld en in de laatste kolom is het aantal aangetroffen stoornissen van het desbetreffende hoofdstuk van de DSM-IV-TR afgezet tegen het totale aantal aangetroffen vormen van een ziekelijke stoornis van de geestvermogens (tabel 4.9).

Tabel 4.9 Vastgestelde ziekelijke stoornissen van de geestvermogens

DSM-IV-TR classificaties	Aantal	%
stoornissen die meestal in de jeugd gediagnosticeerd worden	2	8,0%
aan middelen gebonden stoornissen	2	8,0%
schizofrenie en andere psychotische stoornissen	1	4,0%
stemmingsstoornissen	5	20,0%
angststoornissen	5	20,0%
dissociatieve stoornissen	8	32,0%
aanpassingsstoornissen	2	8,0%
totaal aantal vastgestelde ziekelijke stoornissen	25	100%

De vastgestelde gebrekkige ontwikkelingen van de geestvermogens laten het volgende gedifferentieerde beeld zien. (tabel 4.10).

Tabel 4.10 Vastgestelde gebrekkige ontwikkelingen van de geestvermogens

Differentiatie gebrekkige ontwikkeling van de geestvermogens	Aantal	%
borderline persoonlijkheidsstoornis	4	17,4%
persoonlijkheidsstoornis NAO	7	30,4%
de in de rapportages genoemde persoonlijkheidskenmerken zijn divers en afkomstig uit alle clusters persoonlijkheidsstoornissen, doch het vaakst uit cluster C (angstig/vermijdend)		
bedreigde persoonlijkheidsontwikkeling en/of zwakbegaafdheid	12	52,2%
totaal aantal vastgestelde gebrekkige ontwikkelingen	23	100%

Ondanks het feit dat bij twee verdachten wel een aan middelen gebonden stoornis is vastgesteld, zijn uit de rapportages geen

aanwijzingen naar voren gekomen dat bij één van de verdachten ten tijde van de bevalling en de dood van het slachtoffer sprake was van problematisch middelengebruik.

Bij twee (6,7%) verdachten was op enig moment in hun leven voorafgaand aan de zwangerschap van het slachtoffer sprake van suïcidaliteit. Eén (3,3%) verdachte had tijdens de zwangerschap van het slachtoffer suïcidale gedachten en bij drie (10%) verdachten zouden zich na aanhouding op verdenking van het plegen van neonaticide suïcidale gedachten hebben gemanifesteerd.

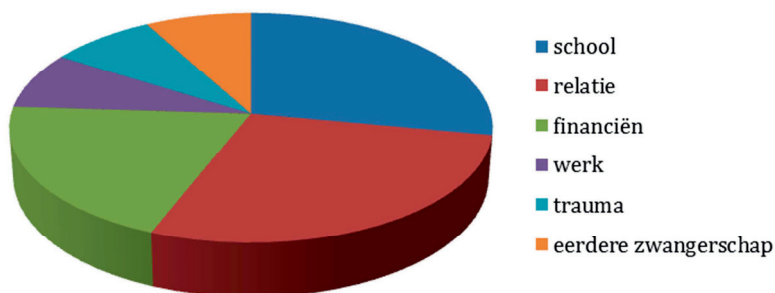
Geheimen hebben voor anderen

Het hebben van geheimen voor anderen – afgezien van de zwangerschap en geboorte van het slachtoffer

Achttien (60%) verdachten bleken behalve de (huidige) zwangerschap nog één of meer andere geheimen voor hun omgeving te hebben gehad. De personen voor wie verdachte geheimen had, waren voornamelijk de ouderfiguren en de partner. De thematiek van deze geheimen laat zich in afnemende frequentie groeperen in de volgende onderwerpen:

- partnerrelatie
een verborgen partnerrelatie, vaak in combinatie met afkeuring van die relatie door de ouders
- school
onwaarheden vertellen over schoolprestaties, (niet) behaalde diploma's en/of het voorwenden een studie te volgen
- financiële situatie
achterhouden van schulden voor partner en/of ouders
- werk
het voorwenden werk te hebben, terwijl dit feitelijk niet zo is
- trauma
doorgemaakte (seksuele) mishandeling
- zwangerschap(pen) voorafgaand aan de neonaticide-zwangerschap
miskramen en zwangerschappen van eerder geboren kinderen

Figuur 4.5 betreft een weergave van de onderlinge verhouding in voorkomen van de thematiek van de geheimen die de verdachten hadden voor anderen.

Figuur 4.5 Verdeling van de thematiek van de geheimen voor anderen

Naast het hebben van geheimen voor anderen werd over twee verdachten in de rapportages vermeld dat zij 'leugenachtig' waren, dat wil zeggen dat zij onwaarheden vertelden om indruk te maken of om onder zaken uit te komen en tegenover belangrijke anderen geen inzicht gaven in hun levenswandel.

4.3.3 Inzicht in de belevingen en handelwijzen van de verdachten ten tijde van de vier bedrijven van de tragedie van neonaticide

Eerste bedrijf: ontstaan van de zwangerschap

Relatie van verdachte met de (vermeende) vader van het slachtoffer

Verstandhouding van verdachte met de vader van het slachtoffer ten tijde van het ontstaan van de zwangerschap

Bij het in kaart brengen van de verstandhouding van verdachte met de vader van het slachtoffer is uitgegaan van hetgeen in de rapportages vermeld wordt over degene die in de ogen van verdachte de vader van het slachtoffer was. Hiervoor is gekozen omdat bij lang niet alle rapportages tevens een verificatie van het vaderschap op grond van genetisch onderzoek beschikbaar was. Tevens is uitgegaan van de veronderstelling dat de beleving van verdachte het meest bepalend is geweest voor haar gedrag. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de verschillende relatievormen tussen verdachte en de vader van het slachtoffer. In een kleine minderheid van de casus zou volgens verdachte sprake zijn geweest van onvrijwillig seksueel contact (4.11).